

Syyttäjälaitos

Lausunto

1 (7)

11.1.2022

Dnro 146/61/21

Maa- ja metsätalousministeriö

kirjaamo@mmm.fi

Lausuntopyyntö luonnoksesta laiksi eläinten hyvinvoinnista ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Viite: VN/12277/2021

Syyttäjälaitos pitää hyvänä sitä, että eläinten kohtelua, hoitoa ja pitopaikkaa koskevat säännökset ovat lakiesityksessä voimassa olevaa eläinsuojelulakia täsmällisemmät. Tyypillisesti juuri noita säännöksiä sovelletaan eläinsuojelurikosasioissa, ja aika ajoin rikosasioiden vastaajat ovat vedonneet sääntelyn epämääräisyyteen ja tulkinnanvaraisuuteen. Toki myös nyt käsillä olevaan esitykseen sisältyy tulkinnanvaraisia ilmaisuja, mutta pyrkimys tarkempaan sääntelyyn on rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen näkökulmasta kannatettavaa. Ja selvää tietysti on, että tarkempia säännöksiä annetaan esimerkiksi valtioneuvoston asetuksilla.

Kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, että useassa kohdassa viitataan ”eläinten hyvinvointiin” ratkaisevana tekijänä, mutta tätä käsitettä ei laissa ole erikseen määritelty. Käsite tulee olemaan merkityksellisessä roolissa ratkaistaessa eläinten hyvinvointilain soveltamista. Itsestään selvänäkin pidettävää käsitettä tulkitaan usein rikosprosessissa hyvin eri tavoin.

1 luku 5 §

Esityksen 5 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi muun muassa tuotantoeläimen määritelmä. Tämä on kannatettava ehdotus, ja voidaan olettaa, että lakiin otettava määritelmä selkeyttää ja yhdenmukaistaa oikeuskäytäntöä eläintenpitokieltojen

määräämisessä. Monesti eläinsuojelurikosasioissa eläintenpitokielto katsotaan tarpeelliseksi rajata koskemaan nimenomaan tuotantoeläimiä.

4 luku 25 §

Esityksen 25 §:ssä on jalostukseen liittyviä kieltoja. Syyttäjälaitoksen käsiteltävänä on ollut ainakin yksi tapaus, missä epäillään luonnonvaraisia eläimiä (susia) risteytetyn koirien tai suden ja koiran risteymien kanssa tai ns. hybridien risteytyksiä toistensa kanssa. Menettely (hallussapito, kasvattaminen) voidaan katsoa kielletyksi jo nyt vieraslajeihin liittyvien säännösten perusteella, mutta vieraslajisääntelyssä ei viitata rikoslain eläinsuojelurikokseen vaan muihin rikoslain rikoksiin. Kyseisenkaltaisen risteyttämisen kieltäminen on perusteltua myös eläinsuojelullisista näkökohdista, sillä jälkeläiselle ei koskaan voida taata sellaisia olosuhteita, jotka takaisivat sen hyvinvoinnin (liittyen erityisesti lajinmukaiseen käyttäytymiseen ja sen puuttuessa kärsimyksen aiheutumiseen).

Esityksen 25 §:n 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että eläinten omistajan tai pitäjän tulee estää pitämiensä nisäkkäiden hallitsematon lisääntyminen. Kiellon rikkomista esitetään rangaistavaksi eläinsuojelurikkomuksena (109 § 2 mom. 6 kohta) ja siitä voisi seurata myös eläintenpitokielto (ehdotettu muutos rikoslain 17 luvun 23 §:ään). Ehdotettavaa sääntelyä voidaan pitää tervetulleena, koska esimerkiksi hallitsemattomasti kasvavat kissapopulaatiot ovat käytännössä havaittu ongelma, eikä voimassa olevan lainsäädännön puitteissa ole ollut luontevaa tapaa puuttua niihin ainakaan rikosoikeuden keinoin.

6 luku 39 §, 40 §

Syyttäjälaitos pitää erittäin tarpeellisina esitykseen sisältyviä 39 §:ää (koiran- ja kissanpentujen tuontikielto) ja 40 §:ää (koirien ja kissojen myynti-ilmoitus). Pentutehtailu, säännösten vastainen pentujen maahantuonti ja pentujen ostajien erehdyttäminen on muodostunut myös rikosoikeudenhoidossa näkyväksi

ongelmaksi. Esitetyt pykälät lisäävät mahdollisuuksia puuttua tuohon kasvavaan ilmiöön.

Eläinten tuontia ja luovutusta koskevassa luvussa puhutaan kuitenkin vain myynnistä ja myyjistä. On varsin tavallista, että yksityishenkilöt tuovat maahan säännöllisesti ns. rescue-koiria ja luovuttavat niitä jopa vastikkeetta. Näitä koiria saatetaan ”mainostaa” jo etukäteen internetissä esim. rescue-koirista kertovilla sivustoilla. Henkilöt eivät itse koe olevansa myyjiä vaan vain yksityishenkilöinä välittävänsä koiria hyviin koteihin. Hyvin usein heillä on vääriä käsityksiä siitä, miten koirien tuonti lain mukaan kuuluu hoitaa. Toivottavaa on, että ehdotettu laki kattaa myös heidän toimintansa riittävästi, sillä jossain määrin epäselväksi jää, mihin kategoriaan nämä henkilöt ja heidän toimintansa asettuvat ja minkälaisia velvollisuuksia heillä on, erityisesti silloin kun henkilöt tuovat eläimiä Suomeen säännöllisesti.

13 luku Rekisterit

Lakiehdotuksen mukaan säädetään useita uusia eri rekistereitä. Hallituksen esityksessä olisi hyvä mainita, pidetäänkö näitä rekistereitä rikoslain 16 luvun 7 §:n mukaisina viranomaisen pitäminä yleisinä rekistereinä. Rikoslain rekisterimerkintärikoksesta on säädetty maksimissaan 3 vuoden pituinen vankeusrangaistus. Rangaistusarvoltaan se on siis vakavampi kuin esimerkiksi eläinsuojelurikos. On tärkeää, että jo lainsäätäjät ottaa rekisterin merkittävyyteen kantaa, eikä sitä vasta rikosprosessissa jouduta ratkaisemaan.

11 luku 91 §

Esityksen 91 §:ssä (ilmoitusvelvollisuus poliisille) ehdotetaan ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle rajattaviksi kokonaisuutena arvioiden vähäiset rikkomukset, jos kyse ei ole viranomaisten määräysten tai kieltojen toistuvasta rikkomisesta. Ehdotus on lähtökohtaisesti kannatettava, koska se vähentänee turhaa viranomaistyötä. Voimassa oleva eläinsuojelulain 63 § on velvoittanut valvontaviranomaiset

ilmoittamaan poliisille kaikki eläinsuojelulainsäädännön rikkomiset, vaikka yksittäisten vähäisimpien rikkomusten osalta on ollut käytännössä selvää, ettei rikosprosessia ole niiden suhteen tarkoituksenmukaista käyttää. Kansalaisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi olisi kuitenkin suotavaa, että valvontaviranomaisille annettavalla ohjeistuksella ja koulutuksella huolehdittaisiin siitä, että lakiin kirjattava ilmoituskynnys asettuu eri puolilla maata samalle tasolle.

Esityksen 91 §:n viimeisen virkkeen mukaan ilmoitus olisi kuitenkin tehtävä aina rikkomuksesta, joka vaarantaa eläimen hyvinvoinnin. Tämä virke ei sisällynyt hallituksen esitykseen HE 154/2018 vp. Jos esitetyllä 91 §:llä pyritään siihen, että rajalliset viranomaisresurssit kohdennettaisiin niihin rikkomuksiin, jotka eivät ole vähäisiä ja yksittäisiä, esitetyn pykälän viimeinen virke saattaa pitkälti vesittää tämän tavoitteen. Virkettä kun lienee tulkittava esimerkiksi niin, että yhden vasikkakarsinan liian pienestä koosta on tehtävä ilmoitus poliisille, vaikka karsina olisi vain vähäisesti liian pieni ja eläintenpitäjä kehotuksen saatuaan korjaisi puutteen välittömästi. Tämän tyyppisiä tapauksia esiintyyneen käytännön elämässä varsin runsaasti.

14 luku Rangaistussäännökset

Esityksen 109 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi eläinsuojelurikkomuksesta. Pykälä on kirjoitusasultaan pitkä ja yksityiskohtainen, mutta toisaalta täsmällisyys helpottaa sen soveltamista ja parantaa laintulkinnan ennakoitavuutta.

Lakiehdotuksessa on kuitenkin edelleen tulkinnanvaraisia säännöksiä, joista saattaa rikosprosessissa aiheutua ongelmia. Eläinsuojelurikosten oikeuskäytännön näkökulmasta ehkä keskeisin tällainen säännös on ehdotettu 36 §:n 1 momentti, jonka mukaan eläimen pitopaikka on pidettävä riittävän puhtana, jotta eläimen hyvinvointi ei vaarannu. Kuten edellä on jo todettu, eläimen hyvinvoinnin käsitettä ei ole ehdotuksessa määritelty. Pitopaikan *riittävä* puhtaus ehdotetaan siis perustettavaksi käsitteeseen, jota ei laissa määritellä. Jää epäselväksi, täytyykö

likaisuuden vaarantaa eläimen fysiologista terveyttä, kuten esimerkiksi nautaeläinten lantapansarit, jotta sen voitaisiin arvioida vaarantavan eläimen hyvinvointia. Vai onko katsottava, ettei pitopaikka ole riittävän puhdas myöskään silloin, kun eläin kärsii likaisuudesta vain psyykkisesti? Ilman tarkempaa määrittelyä on oikeuskäytännössä ollut ajoittain hankalaa osoittaa ylipäänsä, että eläimen pitopaikka ei ole ollut *riittävän* puhdas, eikä uusi laki ehdotetussa muodossaan vaikuttaisi tuovan tähän ongelmaan helpotusta.

Esityksessä syyksiluettavuuden astetta osittain nostettaisiin huolimattomuudesta törkeään huolimattomuuteen (ehdotettu 2 momentti). Syyksiluettavuuden asteen nostaminen törkeään huolimattomuuteen olisi poikkeus siitä yleisestä lakiteknisestä ratkaisusta, jossa aineelliseen lainsäädäntöön liittyvät rikkomukset ovat rangaistavia jo huolimattomuudesta. Ehdotettu ratkaisu, jossa 109 §:n 1 ja 2 momenteissa olisi syyksiluettavuuden aste erilainen, tulisi todennäköisesti aiheuttamaan hämmennystä lakia soveltavien valvontaviranomaisten keskuudessa, minkä lisäksi se olisi omiaan johtamaan hankaliin rajanvetopohdintoihin ja näyttöongelmiin rikosprosessissa. Syyttäjälaitos pitääkin syyksiluettavuuden asteen nostamista tarpeettomana erityisesti, kun otetaan huomioon ehdotettu 91 §:n säännös, jossa valvontaviranomaiselle annetaan ainakin rajattu mahdollisuus jättää vähäisistä rikkomuksista ilmoitus poliisille tekemättä. Jo ehdotettu 91 § nimittäin suurella varmuudella karsii rikosprosessista ne rikkomukset, joita syyksiluettavuuden asteen nostamisella pyritään jättämään rangaistavuuden ulkopuolelle. Viime kädessä huolimattomuuden asteeltaan liian vähäisten rikkomusten päätyminen rangaistaviksi estyy sitä kautta, että syyttäjät käyttävät harkintavaltaa arvioidessaan tekojen moitittavuutta rikoslajien välisen suhteellisuusperiaatteen kautta ja ottavat näin huolellisuusvelvoitteen laiminlyönnin huomioon kokonaisarvostelussaan. Suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta vähäiset ja vain huolimattomuudesta tehdyt rikkomukset jäävät suurella todennäköisyydellä syyttämättä.

Esityksen 109 §:n 3 momentissa ehdotetaan, että eläinsuojelurikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan rikkoo 14 §:n 1 momentissa säädettyä kieltoa olla sukupuoliyhteydessä eläimen kanssa. Teosta voitaisiin rikoslain 17 luvun 23 §:ään esitetyn muutoksen perusteella määrätä myös eläintenpitokielto. Esitetty kielto ja sen rikkomisesta seuraava rangaistus koskisivat sellaista sukupuoliyhteyttä eläimen kanssa, josta ei aiheudu eläimelle tarpeetonta kipua tai kärsimystä. Rikosoikeuden käyttöön liittyvistä periaatteellisista syistä Syyttäjälaitos suhtautuu kriittisesti tähän ehdotettuun uuteen kriminalisointiin ja viittaa oikeusministeriön lain aikaisemman valmistelun yhteydessä 16.3.2018 antamassa lausunnossa (OM 255/43/2017) esitettyihin seikkoihin.

Esityksen mukaan eläinsuojelurikosta koskevassa rikoslain 17 luvun 14 §:ssä ei olisi enää mainintaa eläimelle aiheutettavasta tuskasta. Tällä muutoksella ei ole käytännön merkitystä, koska oikeuskäytännössä kipua ja tuskaa ei ole varsinaisesti eroteltu toisistaan. Käsitteenä tuska voidaan siis tarpeettomana lakitekstistä poistaa, kuten esityksessä on ehdotettukin.

Esitys sisältää myös ehdotuksen kalastuslain 118 §:n (kalastusrikkomus) muuttamisesta. Sen 1 momentin 15 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi kalastusrikkomuksena rangaistavaksi 58 b §:ssä säädetyn kalojen ja rapujen lopetusvelvollisuuden laiminlyönti. Kalojen ja rapujen lopetusta koskeva 58 b § ehdotetaan otettavaksi uutena säädöksenä kalastuslakiin. Kalastuslain 118 §:n 1 momentin 15 kohtaan ehdotettu kriminalisointi vaikuttaa sinänsä olevan johdonmukainen esityksen sisältämän lainuudistuksen kokonaisuuden kanssa. Kalojen lopettamisvelvollisuuden kriminalisointi tulee kuitenkin herättämään yleistä keskustelua, kuten kaikki kalastukseen liittyvä tapaa tehdä. Lisäksi on todennäköistä, ettei ehdotettujen kalastuslain 58 b §:n ja kalastuslain 118 §:n 5 kohdan noudattamista kyetä tosiasiallisesti valvomaan. Lopputuloksena saattaa olla laajasti harjoitettua toimintaa (kalastusta) koskeva tehoton kriminalisointi, joka pahimmassa

Syyttäjälaitos

Lausunto

7 (7)

11.1.2022

Dnro 146/61/21

tapauksessa vain heikentää rikosoikeusjärjestelmää kohtaan tunnettua yleistä kunnioitusta.

Jukka Rappe

Apulaisvaltakunnansyyttäjä

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuus voidaan tarkastaa valtakunnansyyttäjän toimiston kirjaamosta.

Jarmo Rintala

Erikoissyyttäjä

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuus voidaan tarkastaa valtakunnansyyttäjän toimiston kirjaamosta.

Tiedoksi Erikoissyyttäjä Heidi Nummela

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888

valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi